

Mètodes en les ciències humanes

Natàlia Cantó-Milà
Agnès Vayreda

PID_00192968

Material docent de la UOC

Natàlia Cantó-Milà**Agnès Vayreda**

L'encàrrec i la creació d'aquest material docent han estat coordinats per la professora: Natàlia Cantó-Milà (2012)

Primera edició: octubre 2012
© Natàlia Cantó-Milà, Agnès Vayreda
Tots els drets reservats
© d'aquesta edició, FUOC, 2012
Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona
Disseny: Manel Andreu
Realització editorial: Eureka Media, SL

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Introducció

Al llarg d'aquest màster heu trobat i trobareu assignatures que us introduiran nous coneixements, noves preguntes i algunes respostes plantejades des del punt de vista de les diferents disciplines de les ciències humanes i socials: la història, la història de l'art, la literatura, la sociologia, la filosofia, l'antropologia, etc.

Aquesta assignatura concreta de mètodes en les ciències humanes –i socials–, però, us convida a visitar la cuina (el taller, si ho voleu) d'aquestes disciplines per a fer una mirada darrere les bambolines, rere el llibre imprès que ens presenta (si pot ser) d'una manera clara, estructurada i senzilla el resultat d'un procés de recerca que, usualment, és menys clar i estructurat, i molt més complicat que la presentació dels seus resultats.

Per tal d'anar resseguint aquest procés, amb tots els meandres, anades i tornades i paranys, estructurarem aquest curs (i els materials que ens faran de guia) en dos grans blocs que, malgrat que són molt diferents, estaran en constant diàleg l'un amb l'altre.

- D'una banda, ens referim al bloc d'**obtenció de les dades** i les informacions necessàries per a la nostra recerca i per a respondre a la nostra pregunta inicial. Ens centrarem en les tècniques següents:
 - La cerca documental, l'arxiu.
 - L'entrevista.
 - El grup de discussió.
 - L'obtenció de dades visuals.
- D'altra banda, el bloc de l'**anàlisi de dades** ens mostrarà que, un cop obtingudes les dades necessàries per a la recerca, les podem treballar i interpretar perquè adquireixin sentit, ens permetin mirar més enllà de les evidències i ens ajudin a respondre a la nostra pregunta de recerca. En aquest vessant treballarem:
 - L'anàlisi de contingut.
 - L'anàlisi del discurs.

Seguidament, treballarem dos blocs més que resulten de la combinació d'elements importants dels dos primers blocs (és a dir, l'obtenció i l'anàlisi de dades):

- Presentarem el mètode de l'**estudi de cas**, que combina diferents tècniques d'obtenció i anàlisi de dades.

- I debatrem els aspectes següents, per a nosaltres fonamentals, dels mètodes d'obtenció i anàlisi de dades en ciències humanes i socials:
 - L'ètica en l'obtenció i el tractament de dades.
 - La veracitat, la qualitat i la validesa de les dades obtingudes.

Finalment, tancarem aquests materials amb la breu presentació d'una perspectiva metodològica, la **teoria fonamentada** o *grounded theory*, que ens convida a reflexionar sobre el nostre procés de generació de coneixement a partir de l'anàlisi sistemàtica de les informacions obtingudes, el continu procés de contrast i la concepció de la recerca com un procés circular que no segueix un pla lineal, sinó que avança en espirals consecutives fins que hem generat i analitzat prou materials i informacions i hi hem reflexionat teòricament d'una manera productiva per a poder concloure el nostre treball de recerca.

Abans d'iniciar el nostre viatge de descoberta de la caixa d'eines del recercaire, hi ha un punt molt important que hauríem de deixar subratllat.

En aquest curs treballarem, com hem dit, els diversos mètodes d'obtenció i anàlisi de dades, informació i materials. No obstant això, una visita al taller i un bon coneixement de la caixa d'eines no ens donarà mai informació a l'hora d'escollir quina eina hem d'emprar en cada cas. Com el mecànic, que sap perfectament que l'eina que necessita depèn fonamentalment del problema que ha de resoldre,

el recercaire ha de saber que el mètode i la tècnica adequats en cada cas dependran de la pregunta de recerca que es faci.

Mai no s'ha d'escollir un mètode per afinitat abans de saber a què es vol donar resposta. Qualsevol persona que comenci a presentar el seu treball dient: "Jo vull treballar amb entrevistes i...", ho planteja malament. Els mètodes i les tècniques concrets amb què treballarem dependran del que volem saber. I sempre hem de deixar un petit espai mental per al dubte, per a la contínua pregunta: "Està anant bé? Estic responent a la meua pregunta? És el millor camí per a fer-ho –que no vol dir el més directe?"; és igual de rellevant preguntar-se: "Què estic trobant? M'allunya de la meua pregunta? És més important? O més interessant?".

Un curs de mètodes no us ajudarà a respondre a aquestes preguntes; això ho fareu més endavant, quan tracteu a fons el disseny de la recerca. Tanmateix, cal saber el que no estem aprenent i el que queda pendent per tal de no perdre'ns en el laberint fascinant del coneixement.

Ara començarem a presentar i desgranar els diversos mètodes que, amb molta probabilitat, us acompanyaran en el vostre camí de recerca. Alguns els emprareu com a eixos principals del vostre treball, d'altres d'una manera més tan-

gencial i encara d'altres potser no els fareu servir en molt de temps, potser mai; però tots són mètodes i tècniques centrals per a les disciplines de les ciències humanes i socials i és important que els conegueu.

En aquesta assignatura, doncs, presentarem els diversos mètodes i tècniques, els coneixerem i sabrem els avantatges i els inconvenients que tenen a grans trets. Ara bé, només quan sapigueu el que voleu conèixer i sobre quina pregunta concreta voleu treballar, podreu escollir amb coneixement de causa la manera d'arribar-hi. Si aleshores trobeu alguna cosa pel camí que us fa allunyar del vostre curs original, en sereu també més conscients i la decisió serà més clara.

Dit això, us avanço també que en aquest curs emprarem sovint mots com *metodologia*, *mètode* i *tècniques d'investigació*. Per aquest motiu, abans d'iniciar el nostre repàs de la caixa d'eines d'obtenció i anàlisi d'informació, definirem breument aquests conceptes.

Metodologia: entenem que és la reflexió sobre el procés d'anàlisi i obtenció de coneixement, sobre allò que podem conèixer i com ho podem arribar a conèixer, sobre com entenem el procés de recerca i els diferents passos, reptes i paranys.

Mètode: considerem que és la manera pautada i estandarditzada com pensem que s'ha de portar a terme una recerca, com hem d'obtenir la informació i analitzar-la. En les ciències socials i humanes trobem mètodes quantitius i qualitius de generació i anàlisi de dades. En aquests materials ens centrarem en els mètodes qualitius.

Tècnica: entenem el conjunt de tècniques d'investigació aplicades a una recerca concreta com el seguit de mitjans concrets que, en moments puntuals de la recerca, empram i combinem per accedir a les informacions necessàries per a respondre a la nostra pregunta de recerca, com també les formes concretes que utilitzem per a analitzar aquestes dades. Hi ha doncs tècniques de recollida i tècniques d'anàlisi de dades.

Objectius

- 1.** Conèixer i utilitzar críticament els principals mètodes qualitius d'obtenció de dades.
- 2.** Conèixer i emprar críticament els principals mètodes qualitius d'anàlisi de dades.
- 3.** Destriar a partir de preguntes d'investigació concretes quins mètodes d'obtenció i anàlisi de dades són més adequats per a dur a terme una investigació que respongui a la pregunta inicial.

Continguts

Mòdul didàctic 1

Mètodes d'investigació en ciències humanes i socials

Natàlia Cantó-Milà

1. Mètodes i tècniques d'obtenció d'informació
2. L'anàlisi de les dades
3. L'estudi de cas
4. L'ètica de la recerca i la qualitat de les nostres dades
5. *Grounded theory*

Mòdul didàctic 2

Tècniques d'anàlisi de dades

Agnès Vayreda

1. L'anàlisi del contingut
2. L'estudi de cas
3. Fiabilitat, validesa i generalització de les dades qualitatives

